

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД (REVIEW SCIENTIFIC PAPER)

ПРАВНОИСТОРИЈСКИ И АКТУЕЛНИ АСПЕКТИ НЕДЈЕЉНОГ ДАНА ОДМОРА

Жељко Теофиловић¹*Српска православна црква, Епархија зворничко-тузланска*

Апстракт: Рад се бави упоредно правноисторијском анализом питања недјељног дана одмора и настајањем првих правних прописа који су одредили недјељу као седмични дан одмора. Питање недјељног дана одмора уско је повезано са историјским, културним и вјерским наслеђем једне државе. У исто вријеме, недјељни дан одмора у најтјешњој вези је са остављањем радничких права који се односе на поштене услове рада, одређивање радне недјеље и радног времена. Закон о недјељном дану одмора од велике је важности и за породично право, јер има за циљ очување породице. Иницијатори за недјељу као недјељни дан одмора су углавном представници хришћанских цркава. У раду се анализирају правни акти који потврђују недјељни дан одмора као једно од основних радничких права. Упоредно правном анализом утврђене су сличности и разлике у законским рјешењима о недјељном дану одмора у САД, Канади, Великој Британији и неким од европских земаља.

Кључне ријечи: Закон о недјељи, недјеља, дан одмора, Закон о трговини, вјерске потребе, породица, радничка права.

1. УВОД

Феномен празника и светковина присутан је у људском роду од његовог настанка. Празници су углавном настајали под утицајем религијских култова. Обожавање природних и других појава, обликовали су религијску свијест примитивних народа. Светковине су тако настајале као потреба човјекове захвалности према божанству или божанствима за благодети у којима је уживао. Постојање вјерских празника у свакој људској цивилизацији кроз историју, потврђује феномен саме религије као свеопште појаве.

¹ Мастер права, студент докторских студија Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, свештеник Српске православне цркве у Добоју, е-пошта: teofan012@gmail.com.

Ипак, поред многобројних светковина које су се обиљежавале у току једног годишњег циклуса, постојао је један дан који је посебно празнован као недјељни дан одмора. И у првим писаним законима наилазимо на одредбе о ограничавању и забрани одређених активности у недјељним данима одмора. У историјском прегледу који слиједи може се видјети како су древни народи одређивали недјељни дан одмора и светковали га.

Међутим, најпознатији седмични дан одмора је недјеља, који је из хришћанске традиције ушао у римску империју и преко ње се проширио у цијелом свијету. Почетак стварања законских одредаба којим се регулише недјељни дан одмора у савременим законодавствима, веже се за доношење тзв. плавог закона (*blue law*) у Сједињеним Америчким Државама (САД). Недјељни закон (*Sunday law*), био је осмишљен тако да ограничи или забрани неке или све активности у недјељу, промовишући је тако као општи дан за одмор.

На простору Европе, недјељни дан одмора био је од велике важности у регулисању радничких права. Поборници идеје за нерадну недјељу у савременој Европи су представници Европског савеза за недјељу (*European Sunday alliance*) који је основан у јуну 2016. године. Савез је ујединио мрежу од 65 организација цивилног друштва, синдиката и цркава који су већ од раније постојали у земљама Европске Уније (ЕУ), а чија се дјелатност односи на успоставу примјереног радног времена који искључује рад касно ноћу, на државне празнике и недјељом. Крајње настојање овог Савеза је заправо, да закон о нерадној недјељи уврсти у нову директиву ЕУ о радном времену.

По узору на рад овог Савеза у земаљама гдје претежно живе вјерници хришћанских цркава, као што су Грчка, Италија, Хрватска и друге, на иницијативу Цркве и Синода, организоване су грађанске активности у којима је промовисан недјељни дан одмора. Том приликом су прикупљани потписи грађана за подршку иницијативи о забрани рада недјељом, којим се утицало на парламенте ових земаља да усвоје законе који би забранили рад недјељом што је већина и усвојила.

2. ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД НАСТАНКА ПРАЗНОВАЊА ДАНА ОДМОРА

Недјељни дан одмора уско је повезан са светковањем вјерских празника. На основу историјских и светих списа древних народа може се доћи до података како је настало празновање одређеног дана као дана одмора.

Дан одмора у седмичном временском периоду наилазимо већ код древних народа као што што су били Вавилонци. Из извора сазнајемо да су они празновали 7, 14, 21. и 28. дан мјесеца Елула (септембар). Грци и Римљани знали су за тзв. планетарну недјељу у којој су поједини дани посвећивани небеским тијелима као божанствима.²

У Старом Завјету наилазимо на два дана потпуног одмора, суботњи и празнични. Субота је била дан потпуног одмора са заповијешћу: „Сјећај се дана одмора да га светкујеш. Шест дана ради и свршуј све своје послове. А седми дан је дан одмор Господу Богу твоме, тада немој радити ниједнога посла, ни ти, ни син твој, ни кћи твоја, ни слуга твој, ни слушкиња твоја, ни живинче твоје, ни странац који је међу вратима твојим.“³ За оне које би се оглушили о заповијест слиједила је казна погубљењем.⁴ Јеврејски прописи забрањују сваку активност од петка увече до суботе увече. Према библијском рачунању времена, дан почиње од вечери тако да се субота почиње празновати од петка увече.⁵ У јудаизму постоје ригорозни вјерски закони о поштовању суботе као дана одмора. Забрањују се и свакодневне потребе као што су припремање хране и све је подређено молитви.⁶ За друге светковине није било овако ригорозних прописа.

На основу јудејске конструкције недјеље, седмични дан одмора код хришћана био је први дан недјеље, одмах послје јеврејске суботе кога они називају Дан Господњи. Различита је етимологија за дан Господњи. На грчком језику је *Ημέρα του Κυρίου*. На осталим европским језицима недјеља се назива дан Сунца (*dies Solis, Sonntag, Sunday*), што је оставштина паганских религија које су поштовале Сунце као божанство. Хришћани су паганском дану Сунца дали нови смисао. По учењу хришћанске вјере сам Христос је то Сунце. На словенским језицима назив се такође везује за хришћанство (рус. *воскресение*), а на осталим словенским језицима *недјеља* (од не и дјелај - дан кад се не ради). Прва конкретна свједочанства о празновању недјеље налазимо у Првој посланици Коринћанима Светог апостола Павла написане око 58. године, гдје он даје упутства за прику-

² Анте Тамарут. „Дан Господњи и починак од одмора кроз повијест до данас”, *Богословска смотра*, 40-1 (1970): 28-29.

³ Књига Друга Мојсијева, (2. Мој.) 20, 8-10 *Библија или Свето Писмо, Старог зајета и Новог зајета*, (Београд: Библијско друштво, 1997), 70.

⁴ 2. Мој. 31,15, *Ibid.*, 83.

⁵ Ово библијско рачунање дана примјењује се и у хришћанској богослужбеној пракси. На вечерњим службама према Типику (богослужбеном уставу) служи се у спомен светитеља и празника који наступа наредног дана. Тако да свако празновање празника у православној хришћанској традицији почиње од вечери.

⁶ Јеврејски празници и суботњи дан одмора <http://www.makabijada.com/dopis/praznici/jpraznici.htm> приступљено 01. августа 2025.

пљање прилога милостиње за сиромашне у недјељни дан молитве.⁷ Међутим, постоје претпоставке да је празновање недјеље од стране ученика Господњих почело много раније. Према свједочанству Светог апостола Луке, које се налази у *Дјелима апостолским* на јеврејски празник *Педесетнице*, педесет дана од догађаја Васкрсења Христовог, у недјељу, сишао је Свети Дух на апостоле.⁸

Поред хришћанских светих списа свједочанство о празновању недјеље налазимо и у документима нехришћанских писаца. Једно такво свједочанство се налази код римског управника Витиније у Малој Азији, Плинија Млађег, око 108. године.⁹ У свом извјештају цару Трајану о саслушању хришћана он наводи да се они (*хришћани*) сакупљају на молитву у свануће у одређен дан.¹⁰ Тај дан није био јеврејска субота, јер је он добро познавао јеврејску традицију. Недјеља за хришћане није била само пуко одмарање од уобичајних радова, она је била дан литургијског сабрања, а што и данас чини саставни дио вјерске потребе сваког хришћанског вјерника.¹¹

Према хришћанском теолошком схватању, литургија је есхатолошки догађај који осликава будуће Царство Божије, она зато и не може да не буде празнична, свечана, раскошна (то је разлог што се она не служи у дане поста). „Отуда о празничним евхаристијским слављима, Црква, као историјска слика заједнице светих у будућем Царству Божијем, пројављује улазак Царства Божијег у историју. Стога су црквени празници, тиме што

⁷ „Сваког првог дана недјеље (мислећи на недјељу) нека сваки од вас оставља од себе сакупљајући колико може, да не бивају прикупљања онда када дођем”. Прва посланица Коринћанима, глава 16, 2, *Нови завет, псалтир, молитвеник*, (Београд: Издавачка фондација архиепископије београдско-карловачке Српске православне цркве, 2018), 339.

⁸ Дјела апостолска, глава 2, 1-4, *Свето писмо Новог завета*, (Београд: Синод Српске православне цркве, 2008), 344.

⁹ О пракси празновања недјеље у вријеме светих апостола може посвједочити околност да у јеванђељима, чак и у Матејевом које је писано хришћанима из јудејства, имамо веома прецизно одређивање догађаја из живота Господа Исуса Христа, управо по данима седмице, Михаил Сканланович, *Тумачење типика*, (Шибеник: Истина, 2004), 39.

¹⁰ Лазар Милин, *Субота и недјеља у Светом писму*, (Београд: Православље - новинско издавачка установа Српске православне цркве, 1986), 18.

¹¹ Света литургија или Евхаристија најважније је хришћанско богослужење. Основао ју је сам Господ Исус Христос на Тајној Вечери и за хришћане она значи само присуство Христово са вјернима. Тада се вјерници под видом хљеба и вина, а који се према вјеровању хришћана на тајанствен начин претварају у Тијело и Крв Христову, Причешћују, и још више сједињују са Христом. Ова сабрања нису била обична богослужења како су то практиковале друге религије. За хришћане је Литургија била предукус будућег небеског царства. Недјеља је била тај дан Господњи, дан Васкрсења, али и осми дан - обнављања и стварања творевине. “Кроз хљеб и вино на Евхаристији ми постајемо Тијело Христово. Причешћивање ствара *кинонију* (заједницу). Дан Господњи у новозавјетним списима има есхатолошки смисао. То је дан Другог доласка Господњег са славом, ради свих. У тај дан сви ће „угледати Сина Човјечјег гдје иде на облацима са силом и славом великом.“ (Јеванђеље од Марка глава 13,26) Николај Афанасијев, *Трпеза Господња*, (Цетиње: Светигора, 1996), 41-43.

освећују вријеме, као нека крајеугаона камења временске зиданије чији смисао и није ни у чему другом до у слављењу Бога у светима Његовим.¹²

Хришћанска црква све до средине 4. вијека уопште и нема развијен годишњи круг празника, то је вријеме гођења хришћана од римских власти и самим тим период условне вјерске слободе. Добијањем слободе вјероисповиједања Миланским едиктом 313. године, хришћанска црква отпочиње са уређењем и стварањем богослужбеног система.¹³

Цар Константин је 321. године прогласио недјељу за државну светковину.¹⁴ Поред недјеље, хришћани су посебно поштовали и суботу, као дан успомене на старозавјетну заповијест о одмору. У богослужбеном смислу сматрала се као починак Христов у аду и дан успомене на умрле. Новонастала ситуација у погледу вјерске слободе у римској империји, отворила је велике могућности за мисију и рад хришћанске цркве. Хришћанска црква је тада третирана као државна црква што ће и сам цар Теодосије 394. године својим указом и потврдити.

Међутим, хришћанска црква поштовање недјеље, никада није доживљавала као што је то некада био случај са старозавјетним суботњим даном одмора. Недјеља, као Дан Господњи, никада није сматрана чисто јуридички са прописима који би захтјевали строго мировање. То је дан када хришћански свијет може на достојанствен начин присуствовати недјељном богослужењу. Црквени сабор одржан у Лаодикији (између 343. и 381. године) осуђује хришћане који одмарају у суботу, али препоручује, не заповиједа, придржавање недјељног одмора.

У земљама у којима влада шеријатско право нема седмичног дана одмора. То значи да по исламском вјерском и традиционалном закону не постоји дан у који би се изричито забрањивао рад. Посебан дан у исламу је петак, али он није као хришћанска недјеља или јеврејска субота, то је једноставно дан молитве који не забрањује активности, тј. активности се не изводе у вријеме молитве.¹⁵

¹² Владан Перишић, „Смисао хришћанских празника“, *Саборник*, 4-1 (2010): 24.

¹³ Опширније видјети *Кратак преглед историјског развоја богослужења*, Јоанис Фундулис, *Литургија први дио, увод у свето богослужење*, (Краљево: Епархија жичка, 2004), 8-15.

¹⁴ „Све судије и градско становништво нека мирују и сви занати нека престану са радом у часни дан Сунца (dies solis); они пак који живе на селу могу се слободно бавити обрађивањем земље (поља), јер се често дешава да се жито мора посијати у бразде или винова лоза посадити управо тог дана, да не би корист коју даје Божанска промисао пропала због пропуштања погодног тренутка.” *Cod. Iustin. lib. III 3.12.2.* <https://www.uwyo.edu/lawlib/blume-justinian/ajc-edition-2/books/book3/Book%203-12rev.pdf> приступљено 15. септембра 2025.

¹⁵ Заједничка молитва коју исламски вјерници врше петком у подне назива се „Џума-намаз“. Колика је важност ове молитве говоре ријечи Курана: „О вјерници, када се петком позовете (езаном) на џуму-намаз, појурите да спомињете и величате Аллаха, а оставите трговачке и друге послове. То је за вас боље и корисније, ако знате“ (Ел-Џуму-ах, 9) Дневне молитве код Муслимана - Џума

У Европи је, као и у остатку свијета, гдје су живјели хришћани, недјеља била недјељни дан одмора. Она је, као и други вјерски празници које су хришћани прослављали, постала саставни дио вјерске и културне традиције у земљама у којима су чинили већину. Зато и не чуди што је и у модерним законодавствима, који су настали на хришћанској традицији, управо недјеља седмични дан одмора.

Већина европских земаља, поред свјетовних празника, признају вјерске светковине као државне празнике. Вјерски празници који су државно признати, заправо, изражавају културно-историјско наслеђе једне државе и постају дио јавног поретка, који поред идентификације могу бити и у функцији друштвене интеграције. У плуралистичком друштву се с правом поставља питање да ли оваква законска рјешења стоје у дискриминаторном односу на припаднике других вјера. Међутим, усмјерење државног законодавства према празницима који су вјерско наслеђе већине становништва, не значи повреду паритетног статуса права мањинских група, на који се држава обавезала као вјерски неутрална заједница. Таква неутралност не подразумијева и секуларну аргументацију која би водила ка прекиду с прошлошћу, културним наслеђем и вјерским потребама и навикама већине становништва. Такође, када су вјерски празници у питању често се истиче и то да они као јавни празници имају за циљ одржавање вјерских обреда. У пракси међународних органа надлежних за заштиту људских права, када је у питању однос између испољавања слободе вјероисповијести празновањем одговарајућих празника и забране дискриминације, најчешће се наводи да се "у већини земаља само вјерски празници већине становништва славе као јавни празници".¹⁶

намаз https://izbih.no/2023/02/23/8-namaz-korak-po-korak-dzuma-namaz/?utm_source=chatgpt.com приступљено 17. августа 2025.

¹⁶У једном случају Уставни суд Мађарске разматрао је притужбу лидера Јеврејске вјерске заједнице због тога што најважнији јеврејски празници нису законом признати као јавни празници у Мађарској, а што је, према њиховом становишту, представљало дискриминацију. Мађарски уставни суд је стао на становиште да законске одредбе о празницима не дискриминишу. Суд је резонувао да највећи хришћански вјерски празници у савремено доба имају секуларни и генерално социјални карактер. Они су нерадни дани, по схватању Суда, не зато што имају религиозну садржину, већ због економских околности и због тога што одговарају захтјевима друштва. Суд је сматрао да законско рјешење садржано у мађарском радном законодавству, према коме запослени имају право да одсуствују са посла пет дана без сагласности послодавца, првенствено служи интересима оних који исповиједају вјеру и представља ефективну гаранцију слободног испољавања вјере". Vladimir Đurić, "Vjerski praznici i dani odmora: između državnopravnog priznanja i dopuštenih limita vjerske slobode", *Religija i tolerancija*, XII, 22 (2014): 250-253.

3. НАСТАНАК ПРОПИСА О НЕДЈЕЉНОМ ДАНУ ОДМОРА У САВРЕМЕНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Почеци стварања законске регулативе одређења недјељног дана одмора у савременим законодавствима уско су повезани са настанком осмочасовног радног дана. Питање радног времена тиче се развоја самог друштва које подразумијева индустријску производњу и регулисање људског рада. Прије капитализма радно вријеме је било у зависности од годишњих доба и временских услова, а надокнада за тај рад била је одређена обичајним правом без обзира на ефективно вријеме које је проведено у раду. Индустријализација је донијела нове норме када је у питању радно вријеме. Извршена је подијела рада која је наметнула и нове радне навике. Потреба за повећањем профита била је праћена захтјевима за дужим радним временом. У раним фазама капитализма радно вријеме је трајало између 14 и 16 сати, а радна недјеља је трајала шест или седам дана. Радници су водили дуготрајну борбу како би заштитили њихова радничка права. Резултат те борбе био је настанак осмочасовног радног дана, а тиме и одређења недјељног одмора.¹⁷

Најпознатији Закон о недјељи као недјељном дану одмора је свакако тзв. плави закон (blue law) који је настао у САД.¹⁸ Овај назив односио се на недјељни закон (Sunday law), који је осмишљен тако да ограничи или забрани неке или све активности у недјељу, промовишући је тако као општи дан за одмор. Први пут се овај назив помиње у листу Њујорк - Меркур (*New York Mercury*) од 03. марта 1755. године, у коме се велича оживљавање старог „Недјељног закона“ који је настао у протестантским пуританским заједницама у САД. О томе пише и велечасни Самјуел Питерс (1735-1826) у својој књизи Општа историја Конектикта (*General History of Connecticut*)¹⁹ из 1781. године. Описујући различите законе у првим пуританским колонијама из 17. вијека, који се темеље на традицији хришћанског морала, он између осталог ту помиње и одредбе којима се у недјељу (од суботе увече до недјељу увече) забрањују различите активности, како рекреативне тако и комерцијалне. Међутим, демократско и либерално америчко друштво овај закон није дочекало са одушевљењем. Сматрали су га неуставним и дис-

¹⁷ Ljubinka Kovačević, “In Search of Lost Time”: Key Trends in Regulating Rights to Limited Working Hours, Rest, and Leisure”, *Review of European and Comparative Law*, LXII, 3 (2025): 158-160.

¹⁸ Уобичајно се мислило да ријеч „плави“ означава папир на коме је овај закон првобитно штампан, али те тврдње нису историјски основане; биће, пак, да се овај термин примјењивао у 17. вијеку када се говорило о ригидним, моралним кодексима, као и на оне који су их примењивали. https://www.oed.com/dictionary/blue-law_n?tab=meaning_and_use#17813156 приступљено 12. јула 2025.

¹⁹ Држава на сјевероистоку САД, на обали Атлантског океана на Лонг Исланд Соунду, једна је од шест држава „Нове Енглеске“; становништво 3,501,252 према попису из 2008. године.

криминаторским. Против његове примјене, први су свој глас подигли припадници протестантских и јеврејских заједница које из вјерских убјеђења поштују суботу умјесто недјеље као свој недјељни дан одмора. Они су у овом закону видјели наметање вјерских принципа већине над мањином. Незадовољни су били и трговци, угоститељи као и чланови разних спортских удружења. Свима њима овај закон је ограничавао рад недјељом. Ова незадовољства су неријетко прерасла у отворене сукобе у којим се свјесно кршио Недјељни закон. Па, иако, није заживио у својој првобитној форми, Недјељни закон се сачувао у самом принципу по коме је недјеља остала дан недјељног одмора.²⁰ Неки од облика плавог (Недјељног) закона остали су актуелни и данас, али су доста либералнији у односу на прије. Закон о дану Господњем примјењује се у дијеловима САД и Канади, као и у неким европским земљама, нарочито у Аустрији, Њемачкој, Швајцарској и Норвешкој, забрањујући већини трговина рад недјељом.²¹

У наставку ће бити наведени примјери из којих се може видјети како се Недјељни закон примјењивао у неким државама. У Тексасу је, до 1985. године недјељом забрањивана продаја кућних производа као што су: лонци, шерпе и машине за прање. У Колораду, Илиноису, Индијани, Ајови, Луизијани, Мејну, Минесоти, Мисурију, Оклахоми, Њу Џерсију, Сјеверној Дакоти, Пенсилванији и Висконсију, поштује се плави закон којим се ограничава трговина аутомобилима у недјељу. Мериленд дозвољава недјељне продаје аутомобила само у окрузима Чарлс, Принц Џорџ, Монтгомери и Хауард; слично њима и Мичиген ограничава недјељом продају само на оне округе који су насељени са мање од 130.000 становника.²²

У Канади Закон о дану Господњем (*The Lord's Day Act*) који је од 1906. године забрањивао пословне трансакције недјељом, проглашен је неуставним 1985. године.²³ У Торонту је 1950. године последице одржаног референдума о Недјељном закону, дозвољено да се одржавају спортске утакмице званичних клубова. Позоришне представе, филмске пројекције, као и коњске

²⁰ Neil Dilloff, "Never on Sunday: The Blue Laws Controversy (1979)". *Maryland Law Review*, 39 (1979/80): 682, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2495464> приступљено 15. августа 2025.

²¹ Закон о радном времену трговина у СР Њемачкој од 31. августа 2015. године <http://www.gesetze-im-internet.de/ladschlg/BJNR008750956.html#BJNR008750956BJNG000201308> приступљено 01. август 2025.

²² Рики Кембел, "Представнички дом у Минесоти усваја закон о продаји алкохолног пића недјељом", <https://www.house.mn.gov/sessiondaily/story/12547?utm> 01. август 2025.

²³ Врховни суд Канаде по питању недјељног закона дошао је до закључка да религиозне вриједности које су укоријењене у хришћанском моралу и преведене у позитивно право, обавезују и вјернике и лица која не вјерују, али ипак дискриминаторски дјелују, на ове друге. Пресуда Врховног суда Канаде у предмету државе Канаде против компаније *Big M Drug Mart Ltd.*, SCR 295 Апликација бр. 18125 пресуда од 25.04.1985. <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/43/index.do> приступљено 20. августа 2025.

трке нису биле дозвољено све до 1960. године. Занимљиво је наине, да је на Куковим острвима, први писани закон био плави закон, усвојен од стране Лондонског мисионарског друштва 1827. године, уз сагласност арики (поглавица). Законик *Vava'u kod* (Vava'u Code) у Тонги из 1839. године био је инспирисан учењем методистичких мисионара и био је један облик плавог закона. У граду Ниафу, одређене активности остају забрањене у недјељу, што одражава традицију ове земље у погледу хришћанског дана одмора²⁴. Поред наведених примјера морамо поменути и судску праксу која се бавила уставношћу закона који забрањује рад недјељом. Најзначајни случај, који преиспитује уставност Недјељног закона, а водио се у САД пред Врховним судом, свакако је предмет Мекгауан (*McGowan*) против државе Мериленд из 1961. године. Уставни суд је донио закључак да закон о недјељном дану има за потребу да обезбиједи јединствен дан одмора за све грађане и да исти промовише свјетовне потребе и вриједности као што су здравље, безбједност, рекреацију и опште добро.²⁵

У Великој Британији је ограничен рад недјељом. Закон којим се забрањује рад недјељом постоји још од 1896. године. Тек је 1994. године исти измијењен и допушта рад недјељом свега четири сата и то само ако радници пристају да раде.²⁶ Ако не, послодавац сам мора пронаћи замјену. Они који не желе да раде недјељом не смију сносити посљедице. У вријеме Владе премијера Дејвида Камерона био је приједлог да се овакав закон измијени и дозволи рад недјељом у трајању од шест сати. Овакав приједлог Владе дочекан је са великом критиком од стране свих хришћанских заједница.²⁷

²⁴ Finau Pila, «Christianity and Taufā'ahau in Tonga:1800-1850», *Melanesian Journal of Theology*, 23-1 (2007): 49-51.

²⁵ Тужитељи су сматрали да закон о забрани рада недјељом у држави Мериленд крши Устав САД и то Први амандман на Устав; ове оптужбе суд је одбацио. Пресуда Врховног суда у предмету *McGowan* против *State of Maryland*, Апликација бр. 8 од 29. 05.1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/420/>; Пресуда Врховног суда САД у предмету *Gallagher* против *Crown Koshher Super Market of Massachusetts, Inc.* Апликација бр. 11 29.05.1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/617/>; Пресуда Врховног суда САД у предмету *Braunfeld* против *Brown*, Апликација бр. 67 од 29. 05. 1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/599/>; Пресуда врховног суда САД *Two Guys from Harrison* против *McGinley*, Апликација бр. 36 од 29.05.1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/582/> приступљено 20. августа 2025.

²⁶ <https://www.gov.uk/sunday-working> приступљено 15. јули 2025.

²⁷ Миодраг Војводић, "Ево за каква су се права недјељом енглески радници изборили - благо њима", <https://www.bitno.net/vijesti/svijet/evo-za-kakva-su-se-prava-nedjeljom-engleski-radnici-izborili-blagonjima/> приступљено 12. јула 2025.

4. УРЕЂЕЊЕ НЕДЈЕЉНОГ ДАНА ОДМОРА У НЕКИМ ЕВРОПСКИМ ЗЕМЉАМА

У европским земљама иницијатори закона о недјељном одмору подстичу државе да у својим законодавствима о раду штите право на здравље, сигурност и достојанство радника²⁸. Најистакнутији поборници идеје за нерадну недјељу у Европи, свакако су представници Европског савеза за недјељу (*European Sunday alliance*), основаног у јуну 2016. године. Овај савез је заправо, само ујединио мрежу од 65 организација цивилног друштва, синдиката и црква који већ преко десет година дјелују у земљама Европске Уније (ЕУ). Мото овог Савеза је „*together for decent working hours*“ (заједно за достајанствено радно вријеме). У оснивачкој изјави, којом се успоставља овај Савез, каже се да ће потписници ове изјаве уложити труд да се успостави примјерено радно вријеме које у правилу искључује рад касно ноћу, на државне празнике и недјељом. Они позивају државе чланице ЕУ да заштите здравље, сигурност и достојанство свих грађана; да ускладе радно вријеме са потребама приватног живота, јер ако се законом заштити недјељни дан одмора грађанима ће бити омогућено учешће у културном, спортском, друштвеном и вјерском животу.²⁹

Крајња настојања овог Савеза биће, да закон о нерадној недјељи уврсти у нову директиву ЕУ о радном времену.³⁰ У прилог овој иницијативи иду стандарди Међународне организације рада (МОР). Конвенцијом МОР број 14 о недјељном одмору у индустрији (1921)³¹ и Конвенцијом МОР број 30³² о недјељном одмору у трговини и канцеларијама (1930) радницима је зајамчено право на одмор од најмање 24 часа узастопно, за период од сваких седам дана, с тим што је државама препуштено одређивање дана у ком ће бити коришћен недјељни одмор. Одређивање овог дана свака влада би требала да одреди у духу обичаја и традиције у одређеном друштву. Тамо гдје постоје могућности, владе би требале уважити и традицију и обичаје вјерских мањина. Такође, још један значајан правни акт јесте и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, у коме се као

²⁸ Сваки радник има право на ограничење најдужег трајања радног времена, право на период дневног и седмичног одмора и право на плаћени годишњи одмор. Чл. 31 *Повеља о основним правима ЕУ*.

²⁹ <https://europeansundayalliance.eu/opinion-disconnect/> приступљено 14. августа 2025.

³⁰ *Директива о радном времену* из 1993. године је утврдила да минимални период недјељног одмора укључује и недјељу. Европски суд правде је 1996. године поништио такву одлуку јер је није нашао за увјерљиву због чега би баш недјеља била погодна за одмор, а не неки други дан у седмици. Такође, ни *Директива* из 2003. године није одредила недјељни дан за одмор.

³¹ Члан 2, Конвенција МОР број 14 - Конвенција о недјељном одмору у индустријским предузећима. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_6.html приступљено 17. октобра 2025.

³² Члан 3 и 4, Конвенција МОР број 30 <https://www.lawnet.gov.lk/wp-content/uploads/Law%20Site/6-International%20Conventions/cltext00030.html?utm> приступљено 17. октобра 2025.

основни дио права на поштене и праведене услове рада, потврђује да сви радници морају уживати недјељни одмор.³³ Према пракси Комитета за економска, социјална и културна права истиче се став да дани одмора треба да одговарају обичајима и традицији сваке државе уговорнице. Исти пропис налазимо и у Европској социјалној повељи (ЕСП) која у члану 2. ст. 5 каже да се приликом одређивања недјељног дана одмора узима у обзир традиција и обичај једне земље те да се тај дан поклапа са њима.

На основу наведених правних аката, отвара се могућност да у земљама у којима су већинско становништво хришћани, а који славе недјељу као дан одмора, у својим законодавствима издејствују недјељни закон. У већини земаља вјерници хришћанских цркава, на иницијативу Цркве и Синода, организују грађанске активности промоције недјељног дана одмора и прикупљају потписе грађана, како би у својим парламентима затражили укидање рада недјељом.

Уставни суд Њемачке 2006. године прихватио је тужбе које су против рада трговина недјељом у Берлину уложиле Протестантска и Католичка црква. Ове Цркве су у помоћ позвале и Савезни уставни суд у Карлсруеу јер им је закон о раду трговина у Берлину изгледао превише либерално у односу на остале дијелове Њемачке.³⁴ У својим тужбама које су уложиле Уставном суду навеле су да недјељни дан одмора од рада штити сам Основни закон, како се и зове њемачки устав. Обје цркве су се позвале на пропис који је у закон Вајмарске Републике ушао још 1919. године и гласи: „Недјеља и државни празници остају дани мировања од рада и духовног подизања, законом заштићени“.³⁵

У Аустрији од 2001. године дјелује *Савез за нерадну недјељу*. Од тада је по угледу на ову организацију широм Европе основано још десет савеза са истим циљем. У чланству Савеза налази се преко 50 индустријских, синдикалних, црквених и других организација цивилног друштва, међу њима је и Европска федерација удружења хришћанских студената. Овај Савез и друге савезе и удружења који се боре за нерадну недјељу обједи-

³³ Члан 7, став 4 Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима из 1966. године, *Службени лист СФРЈ*, број 7, 1971.

³⁴ Њемачки устав забрањује рад недјељом од 0-24, изузев радника у болницама, полицији и ватрогасној служби. Савезне земље су изразиле жељу да се забрани рад и у кол-центрима.

³⁵ Чл. 139 Вајмарски устав (Weimarer Reichsverfassung) § 7 Gesetz über die Sonntage und Feiertage (Feiertagsgesetz - FTG) in der Fassung vom 8. 05. 1995 GBl. Nr. 17, S. 450, GBl. Nr. 22, S. 1034; "Sunday and other state holidays are designated as days of rest from work and spiritual collection and are, as such, protected by law". Закон о недјељи и државним празницима СР Њемачке од 01. новембра 2017. године https://gewerbeaufsicht.baden-wuerttemberg.de/documents/20121/66937/1_3_1.pdf приступљено 18. августа 2025.

нио је већ поменути Европски савез који је основан у јуну 2016. године са истим циљем.

У Мађарској је законом из 2015. године забрањен рад недјељом. Дозвољава се рад само оним трговинама које не заузимају више од 200m². То су углавном мале радње које се налазе у близинама жељезничких станица, аеродрома и локалних пијаца. Такође, рад је дозвољен и у породичним трговинама, само што би тада дјелатност вршили сами власници или њихови блиски сродници.

Стање у Грчкој, у којој је званична религија православно хришћанство, посљедњих година је све либералније по питању рада недјељом. У недавно проведеном пилот пројекату дозвољен је рад недјељом неким од трговинских радњи. То је регулисано Законом 4177/13 гдје је дозвољен рад за седам недјеља у години, а у десет регија у Грчкој дозвољен је рад за 52 недјеље.³⁶ Овај закон укинуо је претходни правни оквир, гдје су продавнице могле слободно да раде само на недјеље прије Божића. У туристичким мјестима рад недјељом регулисан је локалним споразумима. Грчка влада је донијела овакву мјеру, након приједлога Организације за економску сарадњу и развој, а као средство да се уклоне препреке на тржишту и у промовисању раста конкурентности и запослености. Ипак, рад недјељом изазвао је бурне реакције, не само запослених у сектору трговине, већ и оних који су запослени у малим и средњим предузећима.³⁷

Апел да се забрани рад недјељом упутила је држави и Бугарска православна црква. Синод ове цркве издао је саопштење у јулу 2015. године у коме позива државне институције да предузму нужну мјеру да се забрани рад недјељом. То је велики дан за хришћане и успомена на Христово Васкрсење, каже се у саопштењу. Синод такође позива да се рад недјељом ограничи само на оне секторе који због специфичности посла не могу прекидати свој рад.³⁸

У Хрватској је 2003. године на иницијативу хрватског „Каритаса“, Фрањевачког института за мир у Сплиту и Бискупске конференције, покренута борба за забрану рада недјељом. Том приликом у 1500 жупа у Хр-

³⁶ Article 6 Rules Regulating the Market of Products and Provision of Services and other provisions (4177/2013) <https://www.taxheaven.gr/law/4177/2013?utm> приступљено 15. августа 2025.

³⁷ Одлука Државног Савјета Грчке од 16. јануара 2017. године о неуставности закона којим се дозвољава рад недјељом <https://tornosnews.gr/en/greek-news/society/22183-greek-state-council-sunday-shop-opening-laws-of-2014-unconstitutional.html> приступљено 15. августа 2025.

³⁸ Законом о раду у Бугарској подразумејева петодневну радну седмицу. Нормално радно вријеме је 40 часова. Међутим, у стварности то није тако јер послодавци ангажују своје запослене да раде недјељом и празницима. Саопштење Светог Синода Бугарске патријаршије од 09. јула 2015. године <https://bg-patriarshia.bg/news/obrashtenie-na-svetia-sinod-na-bpts-balgarska-patriarshia> приступљено 15. августа 2025.

ватској покренута је петиција за прикупљивање потписа како би се забранио рад недјељом. Покретаче ове иницијативе подржао је Синдикат трговаца Хрватске предвођен Аном Кнежевић, а у хрватском Сабору главни заговарачи били су заступници из Хрватске сељачке странке, која је у то вријеме била друга по снази партија у владајућој коалицији. Озбиљан аргумент за увођење овог закона од стране Католичке Цркве био је забринутост за положај лица која раде недјељом јер су лишени заједништва у породицама, непримјерено плаћени, а хришћани не могу долазити у храм и присуствовати богослужењима недјељама и празницима, те је тако угрожено њихово право на вјернички живот. Овој идеји одмах су се супроставили представници седам трговачких ланаца, сматрајући да им се крше чак четири члана Устава и уложили тужбу Уставном суду Хрватске.³⁹

Трговачки ланци који се тада нису придружили овој тужби били су: *Конзум*, који је тада био у власништву Ивице Тодорића и *Керум*, у власништву тадашњег сплитског трговца Жељка Керума. Уставни суд Хрватске је 2009. године прихватио тужбу поменутих ланаца трговина и укинуо спорне чланове закона о забрани рада недјељом. Влада Републике Хрватске је 21. јула 2011. године усвојила измјене Закона о трговини у складу са одлукама Уставног суда Хрватске.

Комисија Хрватске бискупске конференције (*Iustitia ex raх*) је поводом усвајања измјена Закона о трговини упутила јавно саопштење у коме је закључила како држава одустаје од уређења једног подручја друштвеног живота што може оставити негативне последице по комплетан друштвени живот у Хрватској. Према мишљењу Комисије овим Законом је нанешена највећа штета породици. Због радних недјеља бројне породице често немају ни један дан у седмици када би њихови чланови могли бити заједно. Умјесто недјеље дешава се да послодавци одреде неки други дан у седмици као слободан, што свакако не може бити адекватна замјена за недјељу коју већином сви у породици и друштву користе као недјељни одмор. Посебан проблем је што мајке не могу да недјељом проводе вријеме са својом малољетном дјецом, што за последицу има ширење деликвентног понашања младих и малољетничког насиља.⁴⁰

³⁹ Чл. 14, чл. 41, чл. 49 ст. 1 и 2 и 50 ст. 2 Вид. Устав Републике Хрватске, *Народне Новине*, 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 и Пресуда Уставног суда Републике Хрватске У-И-642/2009, 679/2009, 685/2009, 1574/2009, 19.06.2009. *Народне Новине РХ* бр. 76/2009. Глас против овог закона упутили су: Гетро, Била, Меркатон, Меркатор, Кауфланд, Магма и Хипермаркет Копа. Процјене Биле говориле су о губитку чак 78 милиона тадашњих куна, Гетроа 180, Меркатора 150 милиона, Хипермаркета Копа 79 милиона, Меркатонеа 12 милиона, Магме 10 милиона и у Кауфланду 9 милиона.

⁴⁰ Монсињор Владо Кошић, сисачки бискуп, председник Комисије „*Iustitia et raх*“ Хрватске бискупске конференције, „Изјава – Неприхватљивост предложених измјена Закона о трговини“, <https://hbk>.

Послије неуспјелог покушаја да се забрани рад недјељом, поменути Комисија је 04. марта 2012. године, позвала своје вјернике да не иду недјељом у трговине те се тако придруже наставку борбе за недјељни одмор који је у Европи већ започео низ удружења Савеза за нерадну недјељу. Тиме је Католичка црква у Хрватској наставила и даље да се залаже за доношење новог закона којим би се забранио рад недјељом, што је на крају уродило плодом. Влада Републике Хрватске је 2023. године донијела измјене и допуне Закона о трговини, према коме се у начелу забрањује рад недјељом уз одређени компромис према захтјевима трговаца. Закон је ступио на снагу 01. јуна 2023. године и снази је до данас. Према овом Закону трговцима се дозвољава 16 радних недјеља у току једне године које они сами изаберу да раде.⁴¹

У другим земљама насталим распадом СФРЈ законима о раду прописано је да запослени имају недјељни дан одмора, међутим, он не мора бити недјеља, већ то зависи од послодавца на који начин он организује радну недјељу.⁴²

Интересантно је да је и Влада Федерације Босне и Херцеговине, својим Законом о унутрашњој трговини из 2024. године забранила рад недјељом.⁴³ С друге стране, противници иницијатива за нерадну недјељу углавном су руковођени економским интересом, односно остваривањем профита. То су претежно послодавци за које је недјељни одмор само техничко питање. Рад недјељом може повећати добит трговаца, али по коју цијену? Трошак пропуштених прилика овде није мјерљив, јер како измјерити задовољство породичног живота, мир, одмор, здравље, одсуство стреса. Зато се заговаратељима рада недјељом чини да имају значајне разлоге за то, јер се могу изразити у цифрама зараде и то ће бити свима разумљиво и прихватљиво, али како ће рећи једна мајка, колико вриједи дан проведен са дјететом? То су апстрактне, духовне вриједности, неопипљиве категорије, немјерљиве, које се у утилитаристичком, похлепно-материјалистичком и потрошачком друштву посматрају с подсмјехом.⁴⁴

Без обзира што са собом носи одређене контроверзе, закон о заштити недјеље као недјељног дана одмора, штити право на вјерску слободу већине грађана европских земаља. У претходно изложеној анализи види се да

hr/izjava-neprihvatljivost-predlozenih-izmjena-zakona-o-trgovini/ приступљено 20. 10. 2025.

⁴¹ Закон о измјенама и допуни Закона о трговини, "Народне Новине РХ", бр. 33/2023.

⁴² Примјер у Србији и Црној Гори чл. 67 Закон о раду, *Службени гласник РС* бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС и 113/2017; чл. 62 Закон о раду, *Службени лист ЦГ* бр. 49/2008, 26/2009, 59/2011 и 66/2012.

⁴³ Чл.18 став 2, Закон о унутрашњој трговини Федерације Босне и Херцеговине, "Службене новине Федерације Босне и Херцеговине", бр. 87/2024.

⁴⁴ Domagoj Sajter, „Rad nedjeljom“, *Prilika - mjesečni prilog*, 2 (2009): 2.

су земље које штите недјељу заправо плуралистичка друштва и да својим законом гарантују вјерске слободе свим грађанима. Закон о недјељи тако штити традиционалне хришћанске тековине тих земаља не ускраћујући право на другачије вјерске традиције. Сасвим је логичан закључак већ поменутих међународних правних аката који предвиђају законску заштиту недјељног дана одмора, узимајући у обзир да се приликом одређивања истог, поштује традиција и обичај једне земље и да је тај дан усклађен са њима.

5. ЗАКЉУЧАК

Из претходне историјскоправне анализе о недјељном дану одмора, може се видјети да је поштовање овог дана дубоко усађено у људску цивилизацију од њеног самог почетка. Узрок његовог настанка уско је повезан са религијским осјећањима човјека. Први писани закони свједоче о постојању одређених прописа којима се регулише поштовање недјељног дана одмора. Под утицајем хришћанске религије у великом дијелу свијета прихваћена је недјеља као дан одмора. Због тога су и савремена законодавства углавном истицали недјељу као седмични дан одмора и на основу тога су доносили прописе. У вријеме настанка модерне државе, један од првих закона који се бави регулисањем поштовања недјеље као дана одмора је био тзв. плави закон (blue law) који је донешен средином осамнаестог вијека у САД.

У земљама чланицама Европске Уније, углавном се забрањује у потпуности или дјелимично рад недјељом. Из анализираних правних прописа којим се регулише ова материја, може се видјети да постоје мале разлике у приступу овој проблематици. Међутим, без обзира на постојање ових разлика, ипак у свијести законодавца постоји потреба да се правно регулише питање недјељног дана одмора као једног од основних радничких права.

У земљама пак, које су настале распадом СФРЈ, а нису чланице ЕУ, још увијек не постоји Закон који забрањује рад недјељом у потпуности; изузев ентитета Федерације Босне и Херцеговине, у којем је у октобру 2024. године усвојен Закон о унутрашњој трговини и којим се забрањује рад недјељом.

На крају, како се могло видјети, право на недјељни дан одмора, може се уврстити и као једно од основних људских права, било да је из религијских, породичних или неких других потреба човјека.

ЛИТЕРАТУРА

- Афанасијев, Николај. *Трпеза Господња*, Цетиње: Светигора, 1996.
- *Библија или Свето Писмо, Старог завјета и Новог завјета*. Београд: Библијско друштво, 1997.
- Ђурић, Владимир. "Вјерски празници и дани одмора: између државноправног признања и допуштених лимита вјерске слободе", *Религија и толеранција XII*, 22 (2014): 247-268.
- Конвенција МОР број 14 - Конвенција о недјељном одмору у индустријским предузећима. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_6.html приступљено 17. октобра 2025.
- Конвенција МОР број 30 <https://www.lawnet.gov.lk/wp-content/uploads/Law%20Site/6-International%20Conventions/cltext00030.html?utm> приступљено 17. октобра 2025.
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима из 1966. године, *Службени лист СФРЈ*, број 7/71.
- Милин, Лазар. *Субота и недјеља у Светом писму*, Београд: Православље - новинско издавачка установа Српске православне цркве, 1986.
- *Нови завјет, псалтир, молитвеник*. Београд: Издавачка фондација архиепископије београдско-карловачке Српске православне цркве, 2018.
- Перишић, Владан. "Смисао хришћанских празника", *Саборник*, 4-11 (2010): 24-26.
- Сајтер, Домагој. "Рад недјељом", *Прилика - мјесечни прилог*, 2 (2009): 1-4.
- *Свето писмо Новог завјета*, Београд: Синод Српске православне цркве, 2008.
- Скабланович, Михаил. *Тумачење типика*, Шибеник: Истина, 2004.
- Тамарут, Анте. „Дан Господњи и починак од одмора кроз повијест до данас”, *Богословска смотра*, 40-1 (1970): 28-36.
- Устав Републике Хрватске, *Народне Новине РХ*, бр. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
- Фундулис, Јоанис. *Литургија први дио, увод у свето богослужење*, Краљево: Епархија жичка, 2004.
- Ковачевић, Лjubинка. "In Search of Lost Time: Key Trends in Regulating Rights to Limited Working Hours, Rest, and Leisure", *Review of European and Comparative Law*, LXII, 3 (2025): 155-177.
- Dilloff, Neil. "Never on Sunday: The Blue Laws Controversy (1979)". *Maryland Law Review*, 39 (1979/80): 679-714, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2495464> приступљено 15. августа 2025.
- Pila, Finau. "Christianity and Taufa'ahau in Tonga:1800-1850", *Melanesian Journal of Theology*, 23-1 (2007): 22-80.
- Cod. Iustin. lib. III 3.12.2. <https://www.uwyo.edu/lawlib/blume-justinian/ajc-edition-2/books/book3/Book%203-12rev.pdf> приступљено 15. септембра 2025.

ЗАКОНИ:

- Закон о измјенама и допуни Закона о трговини, "Народне Новине РХ", бр. 33/2023.
- Закон о раду, *Службени гласник РС* бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС и 113/2017; чл. 62.
- Закон о раду, *Службени лист ЦГ* бр. 49/2008, 26/2009, 59/2011, 66/2012.
- Закон о унутрашњој трговини Федерације Босне и Херцеговине, *Службене новине ФБиХ*, бр. 87/2024.
- Закон о недјељи и државним празницима СР Њемачке од 01. новембра 2017. године https://gewerbeaufsicht.baden-wuerttemberg.de/documents/20121/66937/1_3_1.pdf приступљено 18. августа 2025.
- Закон о радном времену трговина у СР Њемачкој од 31. августа 2015. године <http://www.gesetze-im-internet.de/ladschlg/BJNR008750956.html#BJNR008750956BJNG000201308> приступљено 01. августа 2025.

ПРЕСУДЕ:

- Пресуда Врховног суда Канаде у предмету државе Канаде против компаније *Big M Drug Mart Ltd.*, SCR 295 Апликација бр. 18125 пресуда од 25. 04. 1985. <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/43/index.do> приступљено 20. августа 2025.
- Пресуда Врховног суда САД у предмету *Braunfeld* против *Brown*, Апликација бр. 67 од 29. 05. 1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/599/> приступљено 20. августа 2025.
- Пресуда Врховног суда САД у предмету *Gallagher* против *Crown Kosher Super Market of Massachusetts, Inc.* Апликација бр. 11 29. 05. 1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/617/> приступљено 20. августа 2025.
- Пресуда врховног суда САД *Two Guys from Harrison* против *McGinley*, Апликација бр. 36 од 29. 05. 1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/582/> приступљено 20. августа 2025.
- Пресуда Врховног суда у предмету *McGowan* против *State of Maryland*, Апликација бр. 8 од 29. 05. 1961. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/366/420/> приступљено 20. августа 2025.
- Пресуда Уставног суда Републике Хрватске У-И-642/2009, 679/2009, 685/2009, 1574/2009, *Народне Новине РХ*, бр. 76/2009.

ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦЕ:

- Дневне молитве код Муслимана - Цума намаз https://izbih.no/2023/02/23/8-namaz-korak-po-korak-dzuma-namaz/?utm_source=chatgpt.com приступљено 17. августа 2025.
- https://www.oed.com/dictionary/blue-law_n?tab=meaning_and_use#17813156 приступљено 12. јула 2025.
- Јеврејски празници и суботњи дан одмора <http://www.makabijada.com/dopis/praznici/jpraznici.htm> приступљено 01. августа 2025.

- Рики Кембел, "Представнички дом у Минесоти усваја закон о продаји алкохолног пића недјељом", <https://www.house.mn.gov/sessiondaily/story/12547?utm> приступљено 01. августа 2025.
- <https://www.gov.uk/sunday-working> приступљено 15. јула 2025.
- Миодраг Војводић, "Ево за каква су се права недјељом енглески радници изборили - благо њима", <https://www.bitno.net/vijesti/svijet/evo-za-kakva-suse-prava-nedjeljom-engleski-radnici-izborili-bлаго-njima/> приступљено 12. јула 2025.
- Монсињор Владо Кошић, сисачки бискуп, предсједник Комисије „Iustitia et pax“ Хрватске бискупске конференције, "Изјава - Неприхватљивост предложених измјена Закона о трговини", <https://hbk.hr/izjava-neprihvatljivost-predlozenih-izmjena-zakona-o-trgovini/> приступљено 20. октобра 2025.
- <https://europeansundayalliance.eu/opinion-disconnect/> приступљено 14. августа 2025.
- <https://www.taxheaven.gr/law/4177/2013?utm> приступљено 15. августа 2025.
- Саопштење Светог Синода Бугарске патријаршије од 09. јула 2015. године <https://bg-patriarshia.bg/news/obrashtenie-na-svetia-sinod-na-bpts-balgarska-patriarshia> приступљено 15. августа 2025.
- Одлука Државног Савјета Грчке од 16. јануара 2017. године о неуставности закона којим се дозвољава рад недјељом <https://tornosnews.gr/en/greek-news/society/22183-greek-state-council-sunday-shop-opening-laws-of-2014-unconstitutional.html> приступљено 15. августа 2025.

LEGAL - HISTORICAL AND CURRENT PERSPECTIVES ON SUNDAY AS DAY OF REST

Željko Teofilović⁴⁵

Serbian Orthodox Church, Diocese of Zvornik-Tuzla

Abstract: This paper undertakes a comparative legal-historical analysis of the weekly day of rest and the emergence of the earliest legal norms designating Sunday as the weekly day of rest. The concept of the weekly day of rest is closely linked to the historical, cultural, and religious heritage of individual states. At the same time, the weekly day of rest is directly connected to the realization of workers' rights, particularly those relating to just and favourable conditions of work, the regulation of the working week, and the limitation of working hours. Legislation governing the weekly day of rest is also of significant relevance to family law, as it seeks to protect family life. The principal advocates of Sunday as the weekly day of rest were predominantly representatives of Christian churches. The paper analyses legal instruments that recognize the weekly day of rest as a fundamental labour right. Through a comparative legal analysis, similarities and differences were identified in the legal solutions regarding the weekly day of rest in the United States, Canada, the United Kingdom, and certain European countries.

Key words: blue law, Sunday, day of rest, Trade Act, religious needs, family, workers' rights.

⁴⁵ Master of Laws, LL.D. student at the Faculty of Law of the University of Banja Luka, priest of the Serbian Orthodox Church in Doboј, e-mail: teofan012@gmail.com.